

gledu na etničke osobine nisu razvile nikakve osetne razlike, sem razlika koje su nastale kao prirodna posledica uticaja geografske sredine i različitog kulturnog stanja. Svojim delom g. Húsek dao je još nešto: iako nije obuhvatio sve Slovake, može se reći da je on dao ipak iscrpan pregled etničkih osobina Slovaka, jer iznosi osobine dveju glavnih grupa Slovaka iz krajeva gde se one među sobom dodiruju. Pored tih koristi koje delo prof. Húseka pruža čehoslovačkoj nauci i narodu i svima koji se interesuju za čehoslovački narod, ono je od znatnog interesa i za nas. Prof. Húsek na više mesta govori o vezama između Slovaka i Južnih Slovena, a u tekstu ima mnogo podataka, osobito u terminologiji i u opisu običaja, koji pokazuju istovetnosti ili velike sličnosti sa našima. Najzad, delo prof. Húseka može i treba i kod nas da posluži kao obrazac za slične rasprave o etničkim granicama između nas i naših suseda i, naročito, o međusobnim odnosima između pojedinih većih južnoslovenskih etničkih oblasti ili za rasprave o značaju nekadašnjih političkih granica koje su delile Južne Slovene na razna politička područja.

Skoplje, januara 1935.

Mil. S. Filipović.

Dr. Jos. Mal, *Zgodovina slovenskega naroda*. Najnovejša doba. Zvezek 7—12. Str. 1—760. Celje, 1928—1934.

Po naročilu Mohorjeve družbe je začel pokojni dr. Jos. Gruden l. 1909. spisovati *Zgodovino slovenskega naroda*, od katere je do l. 1916 izšlo šest zvezkov, obravnavajočih dogodke od prvih časov naselitve Slovencev pa do konca 18. stoletja. Težka bolezen je dr. Grudnu onemogočila, da bi svoje delo nadaljeval in zaključil: bela smrt

mu je 1. oktobra 1922 iztrgala pero za vedno iz rok.

Nalogo, da Mohorjevo *Zgodovino slovenskega naroda* nadaljuje do naših dni, si je nadel dr. Jos. Mal. L. 1928 je izšel prvi snopič v njegovi obdelavi (v celotni vrsti Mohorske zgodovine torej kot 7. zvezek), obravnavajoč za slovenski preporod tako važno periodo Napoleonove Ilirije in sploh odnosov in vplivov velike francoske revolucije na celokupno narodno, politično, gospodarsko in prosvetno življenje Slovencev.

Naslednji zvezki (8—11) opisujejo dobo po avstrijski reokupaciji Ilirskih provinc, pisec jo imenuje »dobo političnega jerobstva« (1813—1848). Pisatelj nas, često prav podrobno, seznanja z vsemi panogami našega tedanjega javnega, upravnega, socialnega in prosvetnega življenja. Tu najdemo opise o upravnih razdelitvi slovenskih dežel, o politični, vojaški, sodni in cerkveni administraciji, o vprašanju slovenščine v uradih, o stancovski ustavi, o sitnarstvu policije in o varuških težnjah vlade, ki je skovala kot nagobčnik narodom Sveto alijanso, ki so jo utrjevali baš tudi na Ljubljanskem kongresu l. 1821.

Med kulturnimi gibanji opisuje avtor janzenizem, romantiko in ilirizem; ta strnjeni oris nam pojasnjuje marsikako sicer zabrisano stran iz našega družabnega in literarnega življenja v predmarčni dobi. V poglavju »Prosvetne in slovstvene razmere« srečamo ves naš pisateljski krog one dobe s »Čbeličarji« vred. Zanimiv je tudi opis boja za slovenski časopis, še bolj pa morda srditi boj za slovensko ljudsko šolo. Tu se šele zavemo, kako dolgo in trnjevo pot je moralo prehoditi slovensko ljudstvo in koliko zlonamernih ovir in zaprek je moralo premagati, preden je prišlo do svojih naravnih pravic.

Tudi narodopisca bo zanimalo poglavje o zdravstvenih razmerah našega podeželja, o pogostnosti nekaterih bolezenskih nadlog (garje, kolera, ali grozovita škrljevka), prav tako pa tudi gospodarsko stanje kmeta z navedbami, kako je gospodaril, kaj je sejal in kako so ga trle razne vremenske in druge nezgode. Poleg trgovine in obrti, davkov in katastra (ki so ga takrat pri nas sestavljali) najdemo opisane tudi prometne razmere, ki so z našim krošnjarstvom, prevozništvom in splavarstvom utisnili določenim krajem in njihovemu prebivalstvu kar svojevrsten in samobiten pečat.

Folklorist pa se bo zopet še posebej pomudil pri zanimivem pripovedovanju, kako so znameniti tujci in popotniki sodili o naši zemlji, o značaju prebivalstva, o njihovih navadah in običajih. Dr. Mal se ozira pri tem tudi na posebnosti družabnega življenja in na narodno nošo, ki jo po pokrajinah razčlenjuje; prinaša tudi sodobne slike narodnih noš, v kolikor so značilne za posamezne predele Slovenije, omenja značilnosti našega stavbarstva ter prinaša za to v zadnjem (12.) snopiču tudi ilustrativno gradivo v ponazoritev.

Viharno in dogodkov polno leto 1848. opisuje 12. snopič; opis se bo nadaljeval v prihodnjem letu in zaključil z dobo premagane reakcije l. 1860. Za l. 1848 smo imeli že doslej temeljito Apihovo studijo »Slovinci in leto 1848«. Že ta prvi snopič pa dokazuje, da je dr. Mal izsledil iz arhivalnih in drugih virov toliko novega, da so gotovi dogodki opisani in postavljeni v čisto drugo luč. Sploh se je pri nas drugače, izvzemši francosko okupacijo in literarno zgodovino, na polju političnega zgodopisja prve polovice 19. stoletja zelo malo pisalo; predmarčna doba posebej nam je bila popolnoma tuja, Apihov spis o kranjskih deželnih

stanovih je menda vse. Malova Zgodovina zato nikakor ni — kakor bi človek po izdajateljici in njenem namenu sodil — kompilatorično delo ali poljudna zgodovina, pa četudi je pisana v poljudnem slogu, kar ji seveda cene ne zniža; sicer pa bo itak avtor, kakor omenja v svojem Predgovoru, v zaključnem snopiču prinesel tudi seznam pisanih in tiskanih virov, ki se jih je posluževal. Kdor pozna borno literaturo za slovensko zgodovino tega razdobja, že sedaj lahko pričakuje, da v tej naši z vsemi znanstvenimi pripomočki pisani Zgodovini igra najvažnejšo vlogo izraba in kontrola prvotnih, to je arhivalnih virov.

Naj končno še omenim, da so glavna razdobja razvidna že na ovitku: Ilirske province označuje lik pevca Ilirije oživljene, predmarčno dobo Prešeren, dobo 1848—1860 pa organizator štajerskega slovenskega šolstva in soustanovitelj Mohorjeve družbe škof Slomšek, ki je tudi s prenosom škofije v Maribor napravil slovenstvu veliko uslugo. Od Družbe bi le še želeli, da bi izdajala Zgodovino v debelejših snopičih in na boljšem papirju, — za bogate, smiselne in sodobne ilustracije pa zasluži vso pohvalo.

N. Županič.

В. Бешевлиевъ. Првобългарски надписи Уводъ, текстъ и коментаръ Годишникъ на Софийски Универзитетъ. Историко-филологически факултетъ, кн. XXXI, 1. Придворна печатница. Софија 1934.

Avtor posvečuje knjigo vstanoviteljem prve bolgarske države in njih prvemu znanstvenemu raziskovalcu, K. Jireček-u. Razen nekoliko neznčajnih fragmentov iz nekoliko slov ter onih okolo konjenika na madarski pečini so v tem delu zbrani vsi protobolgarski nadpisi. G. Beševlijev smatra za potrebno ponovno izdanje, ker smatra izdanje in tolmačenje teh istih nadpi-